

Näkökulmia manifestaation kuvailuun

Uudistuneen RDA:n koulutukset 3.11.2022

Minna Kantanen

Kansalliskirjasto

Sisältö

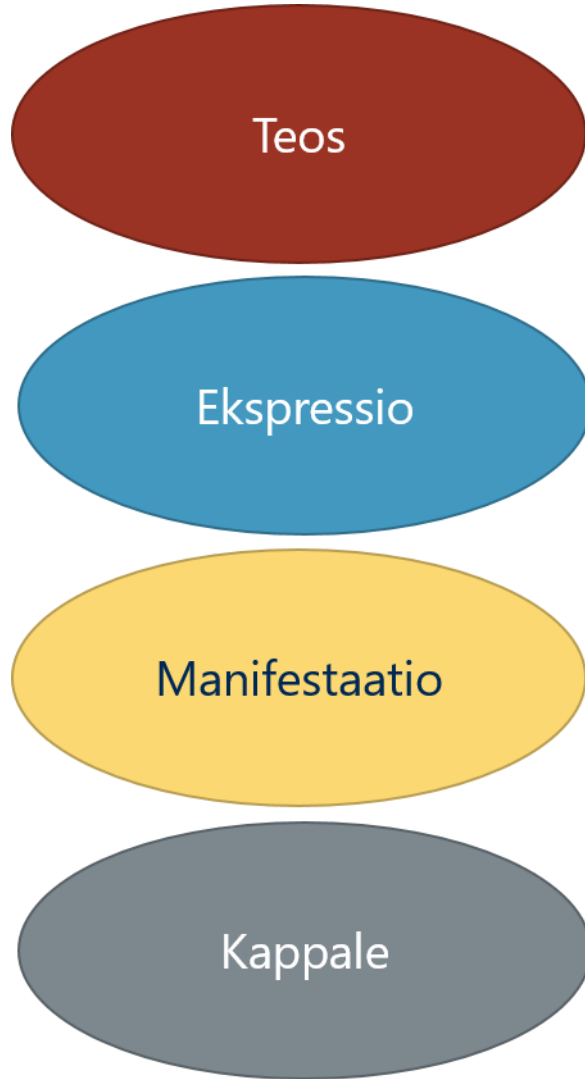
- Aineistojen kuvailusta
- Yleistä manifestaation kuvailusta
 - Metatiedon tiedonlähteistä ja tietojen provenienssista
- Kuvailutietojen merkitseminen
- Jäljentämisohteet
- Käyttäjyhteisöjen sanastot
- Sanaston merkintäjärjestelmät
- Manifestaatiomerkinnot

Linkkivinkit

- Manifestaatiomerkinnot -verkkotuokio
 - [video YouTubessa](#)
 - [esitysdiat](#)
- Tiedonlähteistä ja tietojen provenienssista verkkotuokiossa Metatietoteos
 - [video YouTubessa](#)
 - [esitysdiat](#)
- Käytännön ohjeita uuden RDA:n kuvailuun MARC 21 - ja BIBFRAME-formaateilla MGD [Resource Description & Access \(RDA\) Metadata Guidance Documentation](#)

Aineistojen kuvailusta

Aineiston kuvailun entiteetit

Teos = Itsenäinen tiedollinen tai taiteellinen luomus.

Ekspressio = Teoksen tiedollinen tai taiteellinen aakkosnumeerinen toteutus, joka voi olla muodoltaan aakkosnumeerinen, musiikkinuotinnos, tanssinotaatio, ääntä, kuva, esine, liikettä tms. tai mikä tahansa tällaisten muotojen yhdistelmä.

Manifestaatio = Teoksen ekspression fyysinen ilmentymä.

- Esimerkiksi painettu monografia, DVD-videolevy, CD-äänilevy, verkkomonografia, äänikirja verkossa jne.

Kappale = Manifestaation yksittäinen toteutuma tai tapaus.

Teos, ekspressio ja manifestaatio MARC 21 -tietueessa

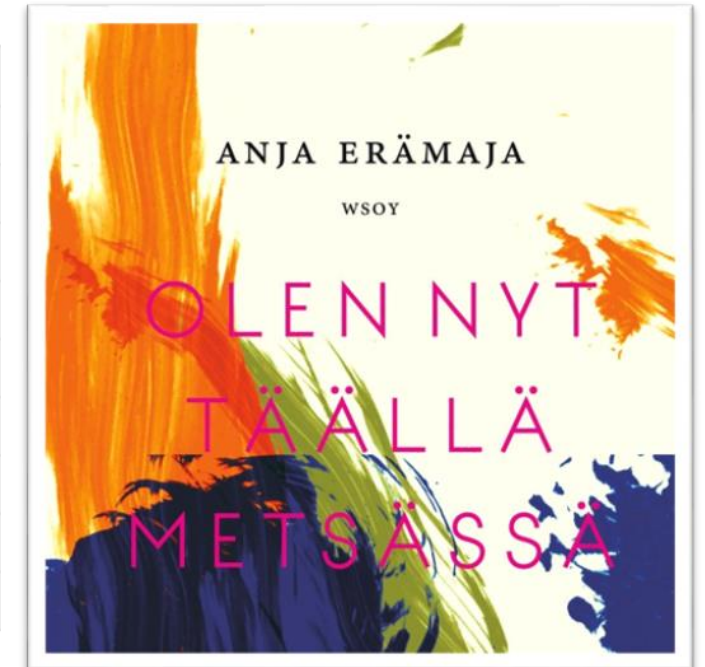
Teos

Ekspressio

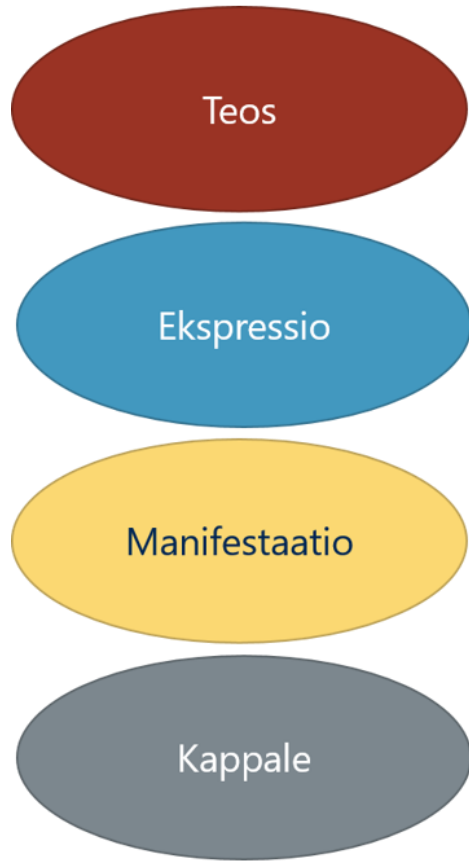
Manifestaatio

Kappale

020	a 978-951-0-46750-3 q kovakantinen
040	a fin
100 1#	a Erämaja, Anja, e kirjoittaja. 0 (FI-ASTERI-N)000122096
245 10	a Olen nyt täällä metsässä / c Anja Erämaja.
264 1#	a Helsinki : b Werner Söderström Osakeyhtiö, c [2021]
264 4#	c ©2021
300 ##	a 71 sivua ; c 21 cm
336 ##	a teksti b txt 2 rdacontent
337 ##	a käytettävissä ilman laitetta b n 2 rdamedia
338 ##	a nide b nc 2 rdacarrier

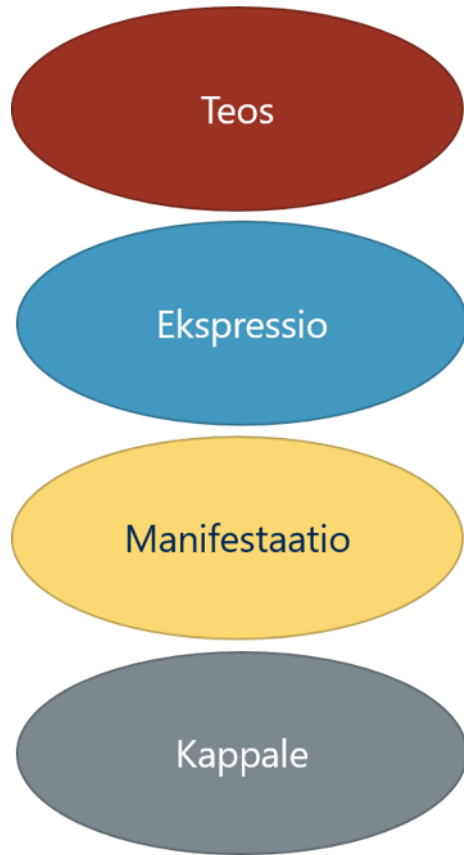

Manifestaation kuvailuelementit

020	a 978-951-0-46750-3 q kovakantinen
040	a fin
100 1#	a Erämaja, Anja, e kirjoittaja. 0 (FI-ASTERI-N)000122096
245 10	a Olen nyt täällä metsässä / c Anja Erämaja.
264 1#	a Helsinki : b Werner Söderström Osakeyhtiö, c [2021]
264 4#	c ©2021
300 ##	a 71 sivua ; c 21 cm
336 ##	a teksti b txt 2 rdacontent
337 ##	a käytettävissä ilman laitetta b n 2 rdamedia
338 ##	a nide b nc 2 rdacarrier

Ekspression kuvailuelementit

020	a 978-951-0-46750-3 q kovakantinen
040	a fin
100 1#	a Erämaja, Anja , e kirjoittaja. 0 (FI-ASTERI-N)000122096
245 10	a Olen nyt täällä metsässä / c Anja Erämaja.
264 1#	a Helsinki : b Werner Söderström Osakeyhtiö, c [2021]
264 4#	c ©2021
300 ##	a 71 sivua ; c 21 cm
336 ##	a teksti b txt 2 rdacontent
337 ##	a käytettävissä ilman laitetta b n 2 rdamedia
338 ##	a nide b nc 2 rdacarrier

Teoksen kuvailuelementit

Teos

Ekspressio

Manifestaatio

Kappale

020	a 978-951-0-46750-3 q kovakantinen
040	a fin
100 1#	a Erämaja, Anja , e kirjoittaja. 0 (FI-ASTERI-N)000122096
245 10	a Olen nyt täällä metsässä / c Anja Erämaja.
264 1#	a Helsinki : b Werner Söderström Osakeyhtiö, c [2021]
264 4#	c ©2021
300 ##	a 71 sivua ; c 21 cm
336 ##	a teksti b txt 2 rdacontent
337 ##	a käytettävissä ilman laitetta b n 2 rdamedia
338 ##	a nide b nc 2 rdacarrier

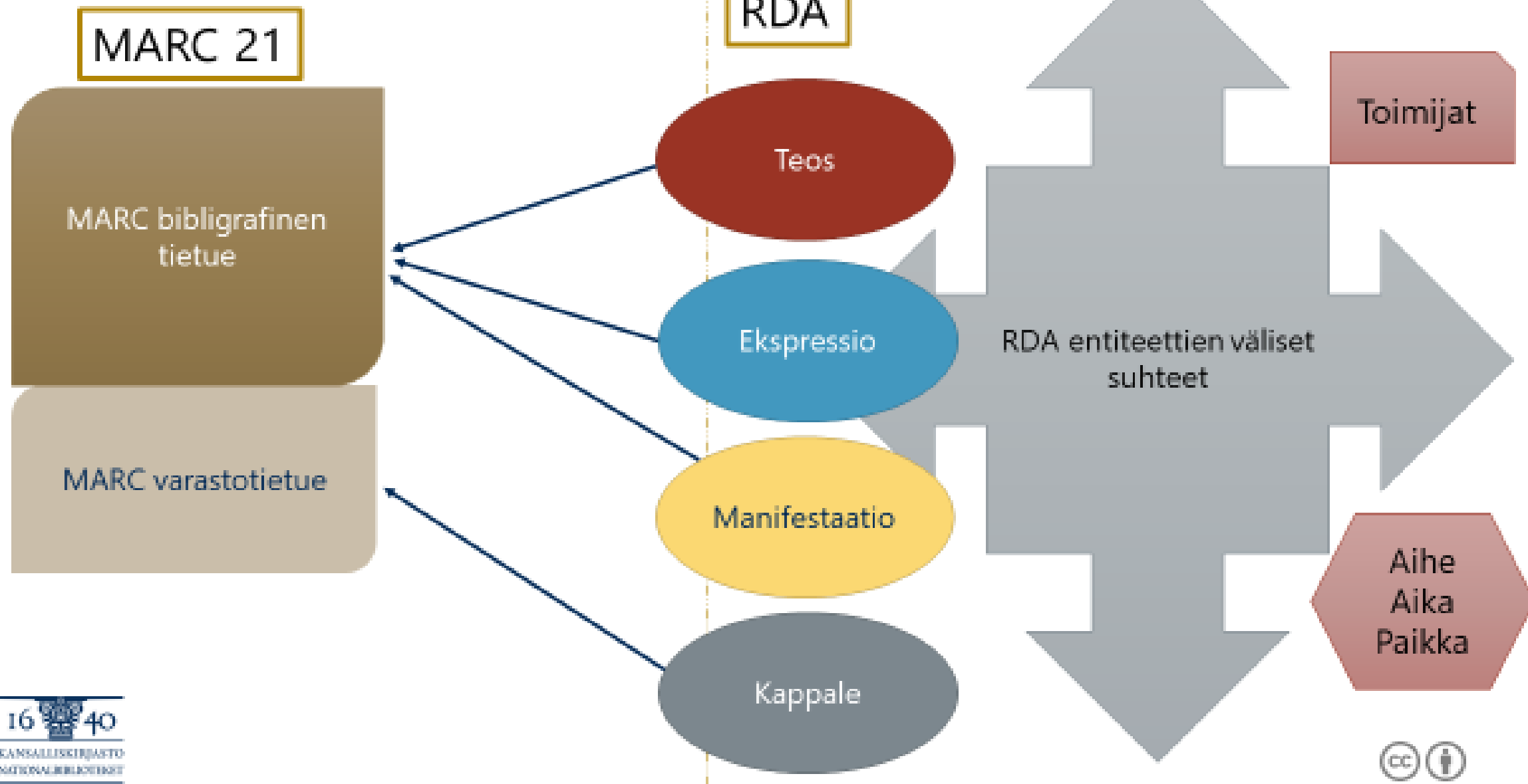
Manifestaation, ekspression ja teoksen kuvailuelementit MARC 21 -tietueessa

020	a 978-951-0-46750-3 q kovakantinen
040	a fin
100 1#	a Erämaja, Anja , e kirjoittaja. 0 (FI-ASTERI-N)000122096
245 10	a Olen nyt täällä metsässä / c Anja Erämaja.
264 1#	a Helsinki : b Werner Söderström Osakeyhtiö, c [2021]
264 4#	c ©2021
300 ##	a 71 sivua ; c 21 cm
336 ##	a teksti b txt 2 rdacontent
337 ##	a käytettävissä ilman laitetta b n 2 rdamedia
338 ##	a nide b nc 2 rdacarrier

MARC 21 –formaatin kentät voivat sisältää usean RDA-entiteetin kuvailuelementtejä

- Kentässä 100 on sekä teoksen että ekspression hakumuotoon sisältyvä tekijä
- Kentässä 245 |a on manifestaation päänimeke, joka on myös teoksen ja ekspression ensisijainen nimeke.

MARC 21 vs. RDA tietomalli

Yleistä manifestaation kuvailusta

Manifestaation kuvailusta uudessa RDA:ssa 1/2

- Manifestaation kuvailusta [RDA Official Toolkitissä](#)
- Termi manifestaatio voi viitata:
 - yksittäiseen manifestaatioon/manifestaation osaan
 - julkaistuun/julkaisemattomaan manifestaatioon
- Manifestaation metatiedoissa on eniten suoraan aineistosta jäljennettävää tietoa
- Osa manifestaation kuvailusta on kuvailijan lisäämää tai aineistosta pääteltävää metatietoa, kuten sisältötyyppi/mediatyyppi/tallennetyyppi, aineiston fyysiset ominaisuuksiin liittyvät tiedot
- [Kuvailutasot](#) määrittelevät pakolliset elementit

Manifestaation kuvailusta uudessa RDA:ssa 2/2

- Milloin kyseessä on uusi manifestaatio – milloin uusi kuvailu manifestaatiosta?
- Merkittävä eroavuus yhden tai useamman muun elementin arvossa voi osoittaa entiteetin rajan.
 - Manifestaation identifiointi, tallenteen ominaispiirteet tai suhteet muihin kuvailun elementteihin eroavat toisesta manifestaatiosta.
 - Erot voivat liittyä esimerkiksi nimekkeeseen, painokseen, tunnisteeseen (ISBN) ...
 - Elementin Manifestaatio: [sidostyyppi](#)-arvossa on merkittävä eroavuus.

Entiteetin rajat ovat kriteerit, joiden avulla voidaan määritellä uuden kuvailun tarve.

Manifestaation metatietojen merkitseminen

- Tiedonlähteet
- Aineistosta jäljennettävät tiedot vs. kuvailijan luomat tiedot
- Erilaisia merkitsemistapoja ja niihin liittyviä ohjeita ja linjauksia
- Jäljentämissuosituksset
- Käyttäjyhteisöjen sanastot (isojen kirjainten käyttö, lyhenteiden käyttö)
- Sanastojen merkintäjärjestelmät

Tiedonlähteet

- Kuvailusääntöjen ohjeet tiedonlähteistä olleet aina tärkeitä
- Koska julkaisun eri osissa voi olla erilaisia merkintöjä, yhteiset ohjeet tiedonlähteistä varmistavat kuvailun yhdenmukaisuutta
- Uudistuneessa RDA:ssa tiedonlähteiden merkitseminen liittyy tietojen proveniensiin

Tietojen proveniensi

- Tietojen proveniensi on tietoa metatiedosta
- Kertoo esimerkiksi
 - kuka tallensi metatiedot
 - mitä kuvailusääntöjä käytetään
 - mikä translitterointistandardi on käytössä
 - mistä lähteestä kuvailutiedot on otettu, jos on käytetty muuta kuin ensisijaista tiedonlähdettä
- Tietojen provenienssin avulla voidaan arvioida metatiedon kontekstia ja laatua sekä koko tietueen tasolla tai yksittäisen elementin kohdalla (esim. painostieto, kustantajan nimi)

Tietojen proveniensi ja MARC 21 -formaatti

- Tietoa metatiedosta tallennetaan MARC 21 BIB-formaatissa esimerkiksi kenttiin:
 - 040: luetteloiva organisaatio, kuvailun kieli ja kuvailusäännöt
 - 588: huomautus kuvailun perustasta
 - 500: yleinen huomautus
 - 883: metatiedon alkuperä
- 07/2022 formaattiin lisätty runsaasti uusia osakenttiä, joihin voidaan tallentaa kenttään merkityn tiedon proveniensi
 - yleensä osakenttä \$7, mutta joskus myös \$e, \$l tai \$y
 - nämä tulevat käyttöön vasta kun kuvaillaan uudistuneella RDA:lla
 - konkreettista ohjeistusta toistaiseksi hyvin vähän
 - ei vielä mukana MARC 21 -formaatin suomennoksessa

Manifestaation merkintälähde

- Merkintälähde = manifestaation kohta, josta tiedot jäljennetään kuvailuun
- Suomalaisia linjauksia siitä, mitä merkintälähteitä eri aineistoissa käytetään ja eri merkintälähteiden tärkeysjärjestyksestä

SL: Pakollinen elementti vain seuraavissa aineistoissa:

- liikkuvaa kuvaa sisältävät aineistot (videotallenteet, pelit)
- äänikirjat
- verkkoaineistot

-> Muissa aineistoissa merkintälähde merkitään vain silloin, kun merkintälähteenä käytetään muuta kuin ensisijaista tiedonlähdettä.

Uutta
pakollisuus
äänikirjoissa

SL: Merkitään päänimekkeen merkintälähde.

Esimerkki:

588 0# \$a Nimeke kannesta.

Elementin merkintälähde - videotallenne

- Nykyään MARC 21 –kenttään 588 merkitään sekä manifestaation merkintälähde että yhden elementin merkintälähde:

588 0# \$a Nimeke kannesta.

588 0# \$a Kielimerkinnöt levyttä. *

- Tulevaisuudessa merkinnät MARC 21 –formaattissa muuttuvat, kun käytetään omaa osakenttää tietojen provenienssin ilmaisemiseen:

588 0# \$a Nimeke kannesta.

546 ## \$a Vaihtoehtoiset ääniraidat: englantia, ranska, saksa, italia

; tekstitys: englantia, ranska, suomi, norja, ruotsi, viro. \$7

[osakenttään merkitään kielimerkinnön tiedonlähde, ohjeistus täydentyy]

**Tieto mistä kielimerkinnöt on otettu on tarpeellinen, koska usein tiedot videotallenteiden ääniraidoista on usein merkitty erilailla tekstilipukkeeseen ja levyn valikkoon. Levyllä on yleensä tarkemmat tiedot ei kieliversioista.*

Kuvailutietojen merkitseminen

Jäljentämisohteet

Käyttäjyhteisöjen sanastot

Sanaston merkintäjärjestelmät

Merkitsemistavat uudistuneessa RDA:ssa

- RDA-elementin tietojen arvo voidaan merkitä käyttäen yhtä tai useampaa seuraavista menetelmistä:
 - Rakenteistamaton kuvailu
 - Rakenteistettu kuvailu (esim. hakutieto, kontrolloidun sanaston termi)
 - Tunniste
 - IRI

Rakenteistamatonta kuvailua

- Manifestaatiomerkinnot, jotka jäljennetään suoraan aineistosta
- Rakenteistamaton huomautus
- Nimi tai nimeke suorassa järjestyksessä, niin kuin se esiintyy tiedonlähteissä
- Käsitteen kontrolloimaton termi

ESIMERKKI:

245 10 \$a Olen nyt täällä metsässä / \$c Anja Erämaja.

Rakenteistettua kuvailua

- Hakutieto
- Rakenteistettu huomautus
- Asiantuntijoiden kontrolloimasta järjestelmästä otettu nimi tai nimeke
- Kontrolloidusta sanastosta otettu käsitteen termi
- Rakenteistettuun tietotyyppiin liittyvä arvo, kuten luvut, päivämäärät ja kellonajat
- MARC 21 –formaatin kenttiin/osakenttiin tallennettu määrämuotoinen metatieto

ESIMERKKI:

100 1# \$a Erämaja, Anja.

Tunniste ja IRI

Tunniste: 00122096

- Auktorisoidun nimimuodon "Erämaja, Anja" tunniste Asteri auktoriteettitietokannassa
- Merkitään MARC 21 –formaatin toimijakenttien osakenttään \$0, jossa ilmaistaan myös lähde (FI-ASTERI-N)

ESIMERKKI: 100 1# ... \$0 (FI-ASTERI-N)000122096

IRI

= Internationalized Resource Identifier on semanttisen webin teknologiaan perustuva tunniste entiteetille tai kontrolloidulle termille

ESIMERKKI: 100 1# ... \$1 <http://viaf.org/viaf/43830530>

Eri merkitsemistavat MARC 21 -tietueessa

100 1#

\$a Erämaja, Anja, ← **rakenteistettu merkintä**

\$e kirjoittaja.

\$0 (FI-ASTERI-N)000122096 ← **tunniste**

\$1 <http://viaf.org/viaf/43830530> ← **IRI**

245 10

\$a Olen nyt täällä metsässä / \$c Anja Erämaja. ← **nimeke ja vastuullisuusmerkintö ovat rakenteistamaton merkintä suoraan julkaisusta**

Kuvailun välimerkit

- Uusi RDA ei ohjeista kuvailussa käytettävistä välimerkeistä
- Kun tallennetaan MARC 21 –formaattilla käytetään edelleen ISBD-kuvailusääntöjen välimerkkejä
 - Välimerkkien ja loppupisteiden historia on korttiluetteloinnissa, jossa kuvailutiedot jäljennettiin alueittain
 - Uusissa MARC 21 –kentissä välimerkkien ja loppupisteen käyttö vähentynyt
- Linkitetyn datan formaateissa välimerkitystä ei enää tarvita, koska metatieto tallennetaan koneluettavaksi elementteinä ja suhteina

Jäljentämisen suositukset Official Toolkitissä

The screenshot shows the RDA Toolkit website interface. At the top, the header includes 'R | D | A TOOLKIT', 'Alkuperäinen Toolkit', 'Ohje', and 'Suomi'. Below the header, the navigation bar contains 'ENTITEETIT', 'OHJEISTUS', 'LINJAUKSET', and 'LÄHTEET'. A search bar on the right contains 'Koko RDA Toolkit' and a 'Hae' button. The main content area features a 'Tervetuloa' (Welcome) message and a 'RDA Toolkit' title. A dropdown menu is open under 'OHJEISTUS', listing various topics. The 'Jäljentämisen suositukset' (Recommendations) option is highlighted, and a secondary dropdown menu is visible, listing 'Suositukset perusjäljentämiseen' (Recommendations for basic cataloging) and 'Suositukset normalisoituun jäljentämiseen' (Recommendations for normalized cataloging). Other visible elements include a login section on the left, a 'Uutiset' (News) section on the right, and a 'Community Resources Plan' announcement.

R | D | A TOOLKIT

Alkuperäinen Toolkit ? Ohje Suomi

The National Library of Finland

ENTITEETIT OHJEISTUS LINJAUKSET LÄHTEET

Koko RDA Toolkit ▼ Hae

Tervetuloa RDA Toolkit

Viimeisin Toolkit-julkaisu: Se

Kirjautuminen

Käyttäjätunnus

Salasana

Muista minut

Onko salasana unohtunut?

Kirjaudu

Uutiset

Community Resources Plan

After discussions with the RSC regarding the Community Resources Plan (CR) area of RDA Toolkit, the following plan is being developed to address CR structure and services.

Requirements

Register for the Free Fall NARDA Forum

The North American RDA Committee will host the regional representative

Johdanto RDA:han

Aggregaatit

Aineiston kuvailu

Diakroniset teokset

Edustavat ekspressiot

Entiteetin rajat

Fiktiiviset ja ei-inhimilliset nimitykset

Hyvin muodostettu RDA

Jäljentämisen suositukset

Käyttäjän tehtävät

Manifestaatiomerkinnot

Merkitsemistavat

Nomenit ja nimitykset

RDA:n käyttöönottoskenaariot

Sisältö ja tallenne

Suosituksien suositukset

Suosituksien perusjäljentämiseen

Suosituksien normalisoituun jäljentämiseen

Eri vaihtoehtoja jäljentämiseen

- Suositukset perusjäljentämiseen
Vaatii vähän kuvailijan toimenpiteitä
Noudatetaan Suomessa tietyissä aineistoissa
- Suosituksia normalisoituun jäljentämiseen
Vaatii kuvailijan harkintaa
Noudatetaan Suomessa
- Noudatetaan mitä tahansa suosituksia jäljentämiseen.
- Merkitään ohjeet ja järjestelmä, joita käytetään jäljentämisessä
Tarkoittaa jäljentämisstandardia, liittyy tietojen provenienssiin
- Näiden vaihtoehtojen noudattamiseen liittyy suomalaisia linjauksia, mahdollisesti tarvitaan tarkennuksia.

Suosituksset perusjäljentämiseen

- Säilytetään suuret alkukirjaimet, välimerkitys, lukusanat, lyhenteet ja diakriitit manifestaatioissa esiintyvässä muodossa.
- Jätetään pois symbolit ja muut kuvat, jotka on tarkoitettu tulkittavaksi merkistöllä, joka ei ole jäljentävän toimijan käytettävissä.
- Jäljennetään manifestaatiomerkinnon osat manifestaatioissa esiintyvässä järjestyksessä.
- Käytetään mitä tahansa sopivaa välimerkitystä erottamaan merkinnön erillisiä osia toisistaan.
- Käytetään poistomerkkiä osoittamaan poisjätetty teksti merkinnön alussa ja lopussa.

Suosituksset perusjäljentämiseen – suomalaiset linjaukset 1/2

SL:

Noudatetaan vaihtoehtoa ulkomaisista tietokannoista poimituissa tiedoissa.

Noudatetaan vaihtoehtoa tiedoissa, jotka saadaan automaattisesti digitoidusta vanhasta painetusta aineistosta skannaamalla tai muilla menetelmillä.

Tiedot hyväksytään sellaisenaan muuttamatta kirjoitusasua, esim. isoja kirjaimia ei muuteta pieniksi.

Suosituksset perusjäljentämiseen – suomalaiset linjaukset 2/2

SL:

Noudatetaan vaihtoehtoa vanhoissa aineistoissa.

Vanhojen painettujen aineistojen ligatuurit ja muut julkaisun ilmestymisen aikaiset kirjaintyypit ja diakriittiset merkit voidaan transkriboida niitä vastaaviin nykyisiin muotoihin.

Esimerkki: **æ -> ae**

Varianttiniemkeiden merkitsemistä nykyisen kirjoitusjärjestelmän mukaisessa muodossa suositellaan tapauksissa, joissa kirjasin i/l:tä on käytetty vastaamaan j/J:tä, v/V:tä vastaamaan u/U:ta ja vv/VV:tä vastaamaan w/W:tä.

Esimerkki:

- Nimeke: **Macrobii Avrelii Theodosii viri consvlaris, In Somnium Scipionis libri II, Saturnaliorum libri VII**
- Varianttiniemke: **Macrobii Aurelii Theodosii viri consularis ...**

[Ohjeistus](#) > [Jäljentämisen suositukset](#) > [Suositukset normalisoituun jäljentämiseen](#)

Suosituksset normalisoituun jäljentämiseen

Sisällysluettelo

- [Isojen kirjainten käyttö →](#)
- [Diakriitit →](#)
- [Kieli ja kirjoitusjärjestelmä →](#)
- [Kahden tai useamman kerran luettavaksi tarkoitetut kirjaimet tai sanat →](#)
- [Luvut →](#)
- [Välimerkitys →](#)
- [Alkukirjainten ja lyhennesanojen välimerkitys →](#)
- [Alkukirjainten ja lyhennesanojen välilyönnit →](#)
- [Symbolit →](#)

Kieli ja kirjoitusjärjestelmä

- Metatiedot merkitään manifestaatioissa esiintyvällä kielellä ja kirjoitusjärjestelmällä.
- Tai translitteroituna
 - *Jos arvo on kirjoitusjärjestelmällä, joka eroaa metatietoja tuottavan toimijan ensisijaisesti käyttämästä kirjoitusjärjestelmästä, merkitään arvo translitteroituna metatiedon tuottavan toimijan valitsemasta kirjoitusjärjestelmästä.*

Isot alkukirjaimet

SL: Noudatetaan kuvailtavan aineiston kielen mukaisia ohjeita.

- Kielikohtaiset suositukset sanojen kirjoittamisesta isoilla alkukirjaimilla löytyvät osiosta Lähteet > [Käyttäjätehtävien aineistot](#) > [Käyttäjätehtävien sanastot](#) > [Termit eri kielissä](#)
- Miten kirjoitetaan esimerkiksi henkilöiden ja paikkojen kuukausien nimet, viikonpäivät, eri kielissä?
- Mukana yleissäännöt ja poikkeukset
- Suomen kielen ohjeissa huomioitu Kielitoimiston suositukset

Esimerkiksi:

prinsessa Victoria, sisar Theresa, Äiti Teresa

Latinalainen Amerikka, Järvi-Suomi, koti-Suomi, entisajan Eurooppa

Termit eri kielissä

Linjausten valinta (0)

SL

Noudatetaan seuraavaa ohjeistusta merkittäessä jollakin kielellä jäljennettyä tietoa rakenteistettuna kuvailuna tai muodostettaessa hakutietoa tai muuta rakenteistettua kuvailua noudattaen kielen sanojen ja fraasien merkkijonon merkintäjärjestelmää.

- [Termit afrikaansin kielessä →](#)
- [Termit albanian kielessä →](#)
- [Termit arabian kielessä →](#)
- [Termit baskin kielessä →](#)
- [Termit belutšin kielessä →](#)
- [Termit Bosnian kielessä →](#)
- [Termit brahuin kielessä →](#)
- [Termit bretonin kielessä →](#)
- [Termit bulgarian kielessä →](#)
- [Termit burman kielessä →](#)
- [Termit englannin kielessä →](#)
- [Termit espanjan kielessä →](#)
- [Termit esperanton kielessä →](#)
- [Termit fidži kielessä →](#)
- [Termit gaelin kielessä →](#)
- [Termit galician kielessä →](#)
- [Termit havaiiin kielessä →](#)

Diakriitit

- Original Toolkit:

Diakriitit, kuten aksentit, jäljennetään kuvailuun tiedonlähteessä esiintyvässä muodossa.

- Official Toolkitissä eri vaihtoehtoja jäljentämiseen:
 - Sisällytetään manifestaatioissa esiintyvät diakriitit.
 - Lisätään diakriitit kielen standardikäytäntöjen mukaisesti.
 - Merkitään nimissä ja nimekkeissä esiintyvät aksentit ja muut diakriitit manifestaatioissa esiintyvässä muodossa.
 - Lisätään aksentit ja diakriitit, jos on varmaa, että lähteenä olevasta manifestaatiosta puuttuvat merkit kuuluvat olennaisesti nimeen tai nimekkeeseen.

-Suomalaisen linjauksen tarve?
-Kuvailijan kielitaito?

Kahden tai useamman kerran luettavaksi tarkoitetut kirjaimet tai sanat

- Jos kirjain tai sana esiintyy vain kerran, mutta se on tarkoitettu luettavaksi kahden tai useamman kerran, toistetaan kirjain tai sana.

ESIMERKKI

Julkaisussa Canadian CITATIONS canadiennes

Päänimeke: Canadian citations

Rinnakkainen päänimeke: Citations canadiennes

Välimerkitys ja symbolit

- Julkaisujen välimerkit ja symbolit esim. nimissä, nimekkeissä jne. kuvailuun jäljennettävissä elementeissä ovat joskus hankalia jäljentää
 - Luova typografiset, graafinen leikittely
 - Välimerkit sekoittuvat kuvailun välimerkkeihin
 - \$-merkki on MARC 21 –formaatin osakenttäerotin joissakin järjestelmissä
 - Tulkintaerot ja ohjeistamisen ongelmat – esimerkiksi nimeke: LOIRI.
- > Vuonna 2023 aloittaa Kumeassa pienryhmä "\$ymbolien merkitseminen"
 - Työryhmän tehtävänä on laatia selkeämpää käytännön ohjeistusta
 - Ohjeissa huomioidaan uuden RDA:n ohjeet

Välimerkitys eli välimerkkien jäljentämisestä

- Pyrkimys selkeyteen
- Eri vaihtoehtoja jäljentämiseen
 - Sisällytetään manifestaatiomerkinissä käytetty välimerkitys.
SL: Noudatetaan vaihtoehtoa, jos tiedonlähteessä esiintyvän välimerkityksen jäljentäminen sellaisenaan kuvailuun ei haittaa selkeyttä.
 - Jätetään pois tai lisätään välimerkitys tai muokataan sitä selkeyden vuoksi.
 - Jätetään pois välimerkitys, joka erottaa eri elementeissä olevat tiedot toisistaan tai yhden elementin peräkkäiset tiedot toisistaan.

Symbolit 1/2

- Jätetään pois tai korvataan symboli toisella symbolilla tai välimerkillä, joka voidaan tuottaa saatavilla olevilla välineillä.*
- Jätetään pois erottimina käytetyt typografiset merkit.

*SL: Noudatetaan vaihtoehtoa.

Jos symboli ei ole olennainen osa nimekettä, älä jäljennä sitä. Jätä symboli pois ja selitä sen poisto huomautus-kentässä, jos se on tarpeen.

Aukikirjoitetaan symboli nimekkeeseen merkistössä olevia kirjaimia, numeroita tms. käyttäen, kun se on mahdollista eikä asian ymmärrettävyys kärsi.

Symbolit 2/2

SL jatkuu

Korvataan käytetty symboli kuvailun kohteen kielellä tai epävarmoissa tapauksissa kuvailevan yhteisön kielellä. Huomautuksessa kuvaillaan korvattu symboli sanallisesti. Käytetään varianttinamekkeitä, jos symbolilla on useampi mahdollinen kirjoitusmuoto.

Jos puhuttu/kirjoitettu vastine ei ole selvä, selitä tai kuvaile se julkaisun kielellä (jos asiaa ei tunneta julkaisun kielellä, käytetään kuvailevan yhteisön kieltä).

Jos nimeke koostuu ainoastaan merkistä tai symbolista tai yhdestä tai useammasta välimerkistä, merkitään sanallinen vastine kaikissa tapauksissa.

Käyttäjäyhteisöjen sanastot

Lähteet > [Käyttäjäyhteisöjen aineistot](#) > [Käyttäjäyhteisön sanastot](#)

- Yleiset lyhenteet
- Yksiköiden lyhenteet
- Termit eri kielissä

Lyhennelistoja voidaan täydentää tarvittaessa

Yleiset lyhenteet

Käytetään seuraavia lyhenteitä normalisoidussa jäljentämisessä tai muodostettaessa hakutietoa tai muuta *rakenteistettua kuvailua*.

Termi	Lyhenne
<i>alto</i>	<i>A</i>
<i>baritone</i>	<i>Bar</i>
<i>basso</i>	<i>B</i>
<i>ennen ajanlaskun alkua</i>	<i>ea.</i>
<i>ja niin edelleen</i>	<i>jne.</i>
<i>jälkeen ajanlaskun alun</i>	<i>jaa.</i>
<i>mezzo-sopraano</i>	<i>Mz</i>
<i>numero</i>	<i>nro</i>
<i>opus</i>	<i>op</i>
<i>sopraano</i>	<i>S</i>
<i>tai muu sellainen</i>	<i>tms.</i>
<i>tenori</i>	<i>T</i>

Yksiköiden lyhenteet

Mittayksiköiden lyhenteet

Mittayksiköt sisältävät pituuden ja toistonopeuden.

Mittayksikön termi	Lyhenne tai symboli
<i>aste</i> [kulmissa]	°
<i>kierrosta minuutissa</i>	<i>kierr./min</i>
<i>metri</i>	<i>m</i>
<i>metriä sekunnissa</i>	<i>m/s</i>
<i>millimetri</i>	<i>mm</i>
<i>minuutit</i> [kulmissa]	'
<i>ruutua sekunnissa</i>	<i>fps</i>
<i>sekunnit</i> [kulmissa]	"
<i>senttimetri</i>	<i>cm</i>
<i>tuumaa sekunnissa</i>	<i>tuumaa/s</i>

Ajanyksiköiden lyhenteet

Ajanyksikön termi	Lyhenne tai symboli
<i>minuutti</i>	<i>min</i>
<i>sekunti</i>	<i>s</i>
<i>tunti</i>	<i>h</i>
<i>vuosi</i>	<i>v</i>

Sanaston merkintäjärjestelmät

- Ovat RDA:n omia sanastoja tietyn elementin arvoista
- Ovat jo osittain käytössä ja mukana Metatietosanastossa
 - kaikki uudet RDA:n sanastot lisätään Metatietosanastoon
- Termilistoihin voidaan lisätä kansallisia termejä ja käännöksiä voidaan muuttaa

Esimerkkejä RDA:n manifestaation elementtien arvosanastoista:

- [RDA:n mediatyyppi](#) - käytetään MARC 21 –kentässä 337
- [RDA:n tallennetyyppi](#) - käytetään MARC 21 –kentässä 338
- [RDA:n tallenteen laajuuden yksikkö](#) – käytetään esimerkiksi MARC 21 –kentässä 300\$a (esimerkiksi: sivu, lehti, kartta, kartasto, peli ...)

Manifestaatiomerkinnoistä

Manifestaatiomerkinnot

= aineistosta jäljennettävät tiedot

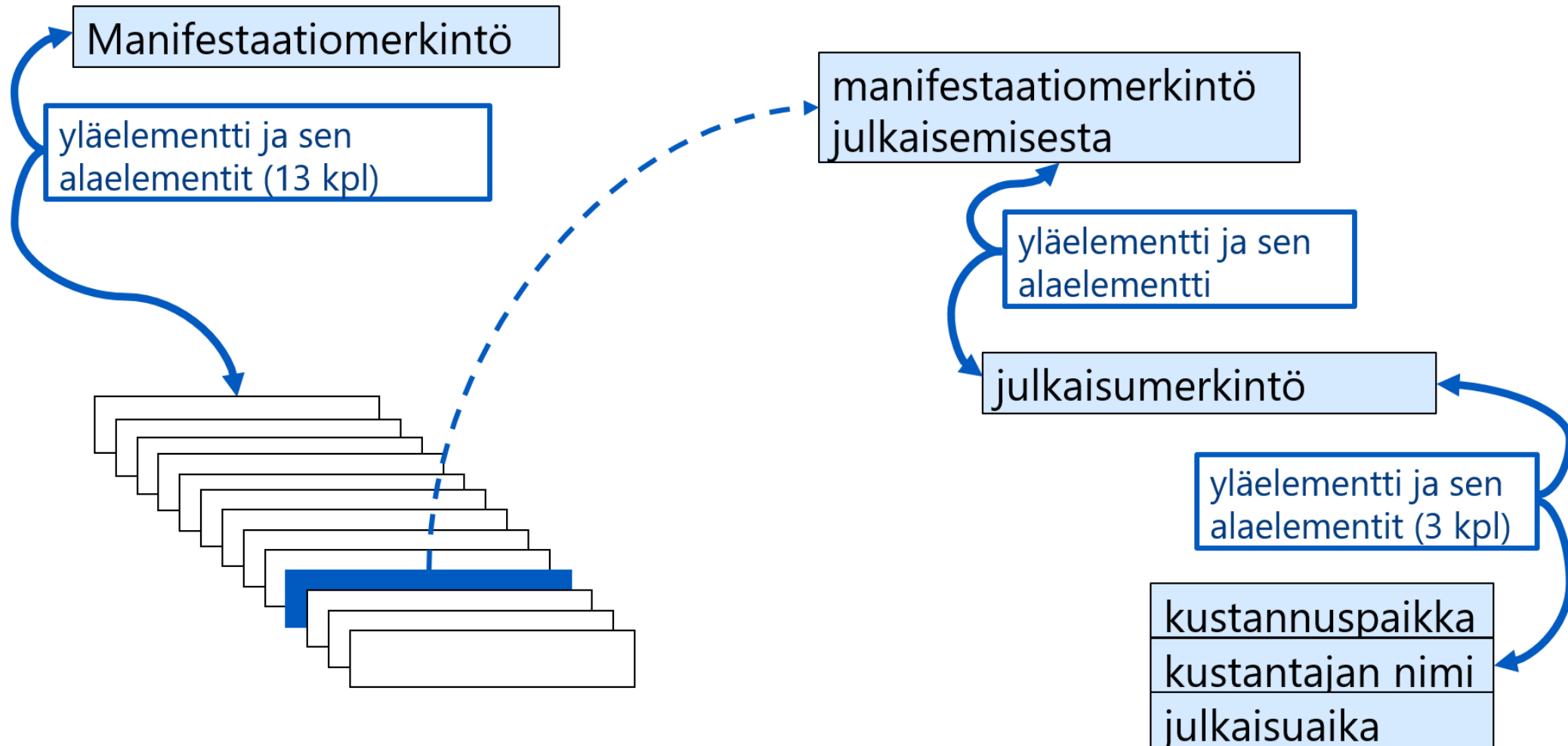
- Auttavat tiedonhakijaa löytämään ja identifioimaan haluamansa aineiston
- Kattavat suuren osan manifestaation kuvailusta
- Nopeuttavat kuvailua, koska tiedot voidaan jäljentää suoraan julkaisusta
- Tiedot manifestaatiomerkinntöihin jäljennetään aineistossa esiintyvässä muodossa
 - Tallentaminen myös koneellisesti aineistosta on mahdollista
 - Automaattisen kuvailun menetelmiä tutkitaan ja kehitetään

Manifestaation merkintöelementit (13 kpl)

- manifestaation **tunniste**merkintö
- manifestaation **nimeke- ja vastuullisuus**merkintö
- manifestaation **painos**merkintö
- manifestaation **julkaisu-** tai **tuotanto**merkinnöt sekä **jakelu-** ja **valmistus**merkinnöt
- manifestaation **copyright**-merkintö
- manifestaation **sarja**merkintö
- manifestaation **väitöskirja**merkintö
- manifestaation **ilmestymistiheys**merkintö
- manifestaation merkintö **numerointijakson** määritteestä
- manifestaation merkintö **aluekoodista** (esim. videotallenteet ja pelit)

Tiedot tallennetaan silloin kun tieto on saatavilla ja sovellettavissa (mahdollista tallentaa).

Manifestaatiomerkontöjen hierarkia 1/2

Manifestaatiomerkinntöjen hierarkia 2/2

- Merkitsemisen vaihtoehdot ja tarkkuus lisääntyvät elementtien hierarkian alatasoilla
- Alimmalla hierarkiatasolla RDA:n ohjeet tiedon valitsemisesta ja merkitsemisestä elementtiin ovat runsaat ja tarkat
- Julkaisumerkintö voidaan aineistosta jäljentämisen sijaan merkitä myös jonkin merkkijonon merkintäjärjestelmän (esim. MARC 21 -formaatin) välimerkkien tai osakenttien mukaan (**rakenteistettu kuvailu**)
- Alimman hierarkiataason elementti (esim. kustannuspaikka) voidaan merkitä myös tunnisteena, joka viittaa auktorisoituun tietoon paikasta

Julkaisumerkintö – eri merkitsemisvaihtoehtoja

- Rakenteistamaton julkaisumerkintö:
Helsinki : Kustannusosakeyhtiö Tammi, 2019
- Rakenteistettu merkintö:
264 1# \$a Helsinki : \$b Kustannusosakeyhtiö Tammi, \$c 2019.
- Alaelementit voidaan ilmaista myös tunnisteena tai IRInä, jos tallennusformaatti ja järjestelmä sallii sen
Esimerkiksi kustannuspaikka
Helsinki = <http://www.yso.fi/onto/yso/p94137>

Official RDA Suomessa

2022

- ✓ Suomenkielinen käännös valmis
- ✓ Alkuperäisen RDA:n linjaukset siirretty uudistuneeseen RDA Toolkitiin
- ✓ Kuvailutasomääritykset

To do -listalla

- Suomenkieliset esimerkit
- Täydentävät linjaukset
- Tarkennetut kansalliset ohjeet
- MARC 21 -sovellusohjeiden päivittäminen
- Metatietosanaston päivittäminen

Kiitos.

Kuvailusääntöpalvelu kuvailusaannot-posti@helsinki.fi